

Mor är död men rör sig

I **Vigdis Hjorths** nya roman *Är mor död* har huvudpersonen Johanna lämnat Norge och och brutit helt med sin familj. Hon kom inte ens hem för sin fars begravning. Nu har det gått trettio år och Johanna är en etablerad och känd konstnär i USA. Men när hennes man dör och hon får erbjudande om att göra en stor retrospektiv utställning i hemlandet återvänder hon. Hon vill försöka förstå sina livsval och framför allt sin mor och deras söndertrasade relation.

I boken får vi följa Johanna och hennes livshistoria genom hennes inre monolog. Det är närmast att likna vid att följa med i en psykoanalys. Hon vänder och vrider på händelser, ögonblick som etsat sig fast. Är hennes barndomsminnen fortfarande giltiga? Minns hon fel? Var det verkligen så här det gick till? Hon närmast ältar sig igenom tidigt upplevda situationer. När hon fastnar och inte kommer vidare åker hon till sin ensliga stuga i skogen, timmerkojan, eller går in i sin ateljé. Genom konsten får hon utlopp för det som inte kan beskrivas, det ordlösa som inte låter sig formuleras. "Slit bindeln från dina ögon, måla dina ögon öppna, måla deras ögon öppna, det står i din makt!" säger hon till sig själv.

Det här är en roman om hur det är att inte bli sedd eller hörd för den man är. Att inte bli respekterad. Om att vara till lags och låta andra forma om dig för att bli älskad. Johanna vill försöka konfrontera sin mor och sin syster med sina minnen av vad som hänt i familjen, men de vill inte ha någon kontakt. Hon påminner dem om något som de inte vill kännas vid. Hon försöker, allt mer ångestdriven, att bryta den "smärttransport" som mamman hela hennes uppväxt ägnat sig åt. Traumat som hon vidarebefordrat till Johanna via modersmjölken. Genom att ösa sitt elände över sin dotter har modern själv kunnat gå vidare, lättad. Medan Johanna dränerats på all sin kraft och blivit bärare av all den smärta modern lyckats förtränga.

Johanna säger i boken; "Marguerite Duras skriver någonstans att varje mor i varje barndom representerar galenskapen. Att modern är och förblir den märkligaste människa man någonsin har träffat, jag tror hon har rätt."

I sin jakt på sanningen blir Johanna alltmer mässande med sig själv, nästan panikartad i sitt sökande efter förklaringar och viljan att förstå. Sakta men säkert utvecklas hon till en stalker. Hon skriver brev till modern och systemen. Hon får inga svar. Hon ringer, ingen svarar. Hon skickar sms – får inga svar. Hon börjar då spionera på moderns hus från sin bil. Hon bevakar hennes fönster. Johanna blir allt djärvare och alltmer desperat. Smyger in i hennes port. Ringer på hennes dörr. Hon förföljer modern och systemen på stan. Går som katten runt het gröt. Hon kämpar med näbbar och klor för att hennes svåra erfarenheter ska förklaras giltiga. Till slut återstår bara den oundvikliga konfrontationen.

Kierkegaard menade att många människor bor i sina egna källare. Att ta sig upp till markplanet och vidare till övervåningen kräver stor mental kraft. Man kan inte bara fånga dagen (Carpe Diem) hela tiden. Av och till måste vi alla ner i källaren för att komma vidare, men inte stanna där. Efter ett våldsamt möte med modern säger Johanna upp sina kontrakt på bostad och utställning, packar sina saker och reser hem till USA, hon konstaterar; "det är fullbordat".

Vigdis Hjorth har gjort det förr i sina romaner. Skärskådat familjen, livslögnerna och mor och dotter relationen. Hennes stora genombrott *Arv och miljö* väckte ett mäktigt rabalder i Norge. Autofiktionen fick plötsligt också ett kvinnligt ansikte (vid sidan av **Knausgård**). Vigdis Hjorth har själv inte haft någon kontakt med sin egen ursprungsfamilj på trettio år och liksom i *Arv och miljö* blottade en arvstvist i familjen Hjorth djupt dolda familjehemligheter om våld och sexuella övergrepp. Systemen, tillika jurist, kom snabbt med en motbok som hävdade att fadern var oskyldig och det blev rättsliga efterspel. Vigdis Hjorth å sin sida hävdar fortfarande bestämt

att boken är en roman, inte en självbiografi. Hur det än förhåller sig med den saken så verkar författaren bita sig fast vid ämnet och sitt grundtema; våra självbilder. Hur långt är vi beredda att gå för att upprätthålla bilden av oss själva? Åter står familjen i centrum. Risker finns nog att *Är mor död* väcker nytt, ont, blod i familjen Hjorth. Eller som Johanna väljer att uttrycka det i boken; "Mor är död i mig men det händer att hon rör på sig".

Vigdis Hjorth är en rasande skicklig författare. Hennes prosa är energiskt, fylld av frenesi, men ändå lätt, hela tiden beströdd med tankeväckande frågor och underfundiga reflektioner. Vissa kapitel består av endast en, eller på sin höjd ett par meningar. Mycket uttrycks närmast ordlöst och lämnas åt läsaren att fundera över på halvtomma sidor.

Själv tänker jag efter att ha läst den här boken på Marguerite Duras ord att "mor är mord utan d" och att det aldrig är försent att få en olycklig barndom.

Heléne Nellvik

Är mor död

Vigdis Hjorth

Natur & Kultur

The book cover features a watercolor illustration. On the left, a large, dark blue-grey tree trunk with black outlines of branches extends from the top. In the foreground, the back of a person's head and shoulders are visible, wearing a dark blue-grey hooded garment with black outlines. In the background, a landscape is depicted with a small pond or stream reflecting a yellow and green light. A white reindeer with black outlines stands on the bank of the pond. The background is filled with black outlines of evergreen trees. The overall color palette is muted, with dark blues, greys, and earthy tones, accented by the yellow and green reflections in the water.

Vigdis Hjorth
Är mor död

NATUR &
KULTUR

Vigdis Hjort är en av Norges främsta författare. Hon har skrivit ett tjugotal romaner och ett halvdussin barn- och ungdomsböcker. Hon är mångfaldigt prisad för sitt författarskap. Arv och miljö från 2018 blev ett internationellt genombrott och nominerades till Nordiska rådets litteraturpris och National Book Award i USA för bästa översatta roman.